

**A Magyar Katolikus Orvosok
Szent Lukács Egyesületének
Tudósítója**

NEGYEDÉVI FOLYÓIRAT

XXII. évfolyam, 3. szám **2005. szeptember**

TARTALOM

Szerkesztőségi beköszöntő	75. old.
Prof. Dr. Jobbágyi Gábor: Ki vagy mi a magzat? I.	77. old.
DDr. Hámori Antal Ph.D.: A születendő gyermek nemének megválasztására irányuló beavatkozás erkölcsi és jogi megítélése	90. old.
Prof. Dr. Gottfried Roth: Universitas universalis. — Az univerzális egyetem ..	96. old.
Prof. Dr. Kellermayer Miklós: Megjegyzés a tudományegyetem kérdéséről	103. old.
Könyvismertetés Virt László: Van értelme! Kálvária lélegeztetőgéppel (Dr. Szám László)	105. old.
Hírek Dr. Roska Lajos 94. születésnapja	109. old.
A radiológusok védőszentjének ünnepe	109. old.
Ne feledjük!	110. old.
A Betegápoló Irgalmasrend	110. old.
Dr. Zalay Magda: Emlékezés Dr. Kovács Lászlóra	111. old.

**Proceedings
of the Saint Luke's Society
of Hungarian Physicians**

- QUARTERLY JOURNAL -

Volume XXII. No. 3. **September 2005.**

CONTENTS

Opening Announcement by the Editor	page 75.
Prof. Dr. G. Jobbágyi: Who Is or What Is the Embryo? I.	page 77.
DDr. A. Hámori Ph.D.: Moral and Juristic Judgement of the Intervention for Determining the Sex of the Child to Be Born	page 90.
Prof. Dr. G. Roth: Universal University	page 96.
Prof. Dr. M. Kellermayer: A Comment on the Question of the University of Sciences	page 103.
Book Review: L. Virt: There is Point of It! Running the Goutlet with Respiratory Machines. (Dr. L. Szám)	page 105.
News Ninety Four Years' Birthday Greetings to Dr. L. Roska	page 109.
The Feast of the Radiologists' Patron Saint	page 109.
Do Not Forget!	page 110.
The Hospitaller Brothers	page 110.
Dr. Magda Zalay: Obituary Notice of Dr.L. Kovács	page 111.

LECTORI SALUTEM

Opening Announcement by the Editor

Introductory remarks to those issues dealt with in the present make-up of these *Proceedings*.

Köszöntjük az Olvasót lapunk idei évfolyamának harmadik számában. Most a nyár végén, a többnyire szabadságokkal tarkított időszak elmúltával kezdjük ismét újra a munkát, az emberek szolgálatában, a keresztény hit fényében. Ebben a világban, ennek a kihívásai között. A modern hírközlés jóvoltából napról-napra látjuk, mennyire elborít a baj és nyomorúság, az anyagi-természeti világban is, de a magunk szervezte társadalmi közegben is (csalás, durvaság, rágalmazás, erőszak, ne folytassuk tovább...). Ezek között kell segítenünk, ahol tudunk és az igazság fényéhez, Krisztushoz ragaszkodnunk.

Az igazságon alapuló erkölcsi rendnek egyik, hivatásunkkal szorosan kapcsolódó pontja az emberi élet feltétlen tisztelete és óvása. Az emberi lét első szakaszának, a korunkban oly sokszor, oly sok irányból támadott magzati életnek védelmével foglalkozik jelen számunk első írása. Jogtudós egyetemi tanár fejt ki a jog oldaláról kiindulva a minden tárgyilagosa ember által elfogadandó álláspontot: a meg nem született magzat is ember, jogai vannak, életét, egészségét védünk, támogatnunk kell! A tanulmány első részét közöljük, befejezése következő számunkban jelenik meg.

A magzat jogainak, emberi méltóságához kapcsolódik a születendő gyermek nemének megválasztása is, aminek a kérdését mesterségesen, erőltetetten vetették fel nemrégiben. Második cikkünk szerzője — ugyancsak a jog oldaláról kiindulva — igazolja erre vonatkozó meggyőződésünket: a gyermek nemétől függetlenül Isten ajándéka. Nem alacsonyítható le gyártási technológiák termékének szintjére, semmiképpen sem engedhető meg még a nem kívánt nemű embriók elpusztítása sem.

Általános, egyetemes távlatokra nyújt kitekintést régi barátunk, Roth professzor cikke az egyetem intézményéről. Kellermayer professzornak hazai viszonyaink ihlette megjegyzésével együtt segít, hogy történelmi és tudományelméleti szempontok alapján világosabban lássuk a mindannyiunk számára alma mater-t jelentő egyetem szerepét, fontosságát, helyét a világban.

Könyvismertetésünk egy, az idén megjelent 160 oldalas kis könyvre hívja fel a figyelmet. Hősies küzdelmet tár elénk, amelyet két gyógyíthatatlan beteg leányka szülei folytatnak azért, hogy gyermekeik emberi légkörben élhessenek. Hősies volt az esetleg beteg újabb gyermeket is vállaló élet-igenlésük és helytállásuk minden adminisztratív vagy (sajnos, ilyen is volt) orvosi akadékoskodással szemben. Mindannyiunknak meg kell tanulnunk a történetből, hogy alázatosan el kell ismernünk a jót, még akkor is, ha orvosilag képzetlen segítők önfeláldozó szeretetéből valósul meg.

Hireink az életről szólnak. — Örömmel kívánunk minden jót még számos éven át örökös elnökünknek, Dr. Roska Lajosnak 94. születésnapján. — A szeptember végi ünnep alkalmából emlékeztetünk arra (talán nem sokan tudják), hogy Szent Mihály a radiológusok védőszentje. — Nagyon szeretnénk mindenkinek emlékezetében tartani a kórházi lelkipásztori szolgálatot: kórházban fekvő súlyos beteghez éjjel-nappal bármikor hívható katolikus lelkipásztor. Lehet, hogy valakinek az örök élete múlik azon, hogy az orvos szól erről a lehetőségről a hozzátartozóknak? — Az Irgalmasrendről közölt néhány sor talán segít valakinek a tájékozódásban élete útján. Egyesületünk mindig közel állt a betegápoló renchez, a közös hivatásbeli munkaterület miatt is, emellett a háború előtt a Budai Irgalmas Kórház valóságos fellegvára volt Egyesületünknek.

Számunk utolsó írásával éppen az Irgalmas Kórház egykori főorvosától, Dr. Kovács Lászlótól búcsúzunk. Nem a reménytelen elmúlás keserűségével, hanem — ahogyan a megemlékezés írója befejezi sorait — a test mindannyiunk által hittel várt feltámadásáig! Dr. Kovács László emlékére még vissza fogunk térni valamelyik következő számunkban.

Köszöntjük tehát az Olvasót. A régi formula szerint, üdvöt kívánva. Ezt azonban a szó legteljesebb, leggazdagabb értelmében értjük: az örök élet üdvösségét kívánva az Olvasónak, családjának, munkatársainak és betegeinek

Budapesten, 2005. szeptemberében

P. Dr. Leszkovszky Gy. Pál O.P.
szerkesztő; nyugdíjas farmakológus

KI VAGY MI A MAGZAT? I. *)

Who Is or What Is the Embryo? I. **)

The most difficult, but unavoidable juridical question of our century, influencing even the fundamentals of the legal system of a state, is the juridical condition of the embryo. Two diametrically opposed answers can be given to it: the traditional opinion founded in the law of nature or the liberal, abortion-licensing one. The key issue is, if the embryo may be taken for a human being, a person. (If so, from the very moment of conception or from which time point?) The embryo's condition became important also beyond the question of abortion legalization in the eighties in connection with artificial fecundation, experiments on embryos and genetical interventions. However, conditions of embryos within the maternal womb or outside it may not be categorically separated from each other.

The most important steps for determining the embryo's state, after discussions of long years, have been made in the European Parliament by recommendations lacking obligatory force and in the European Council. Decisions of the European Parliament and Council declare that the right to life, based on the human person's dignity, begins in the moment of conception; human being may never be considered as a thing; the human embryo continuously retains his biological and genetical identity in all phases of his development. The "Bioethical Convention" in 1997, appearing to be a bad compromise finishing disputes of long years, is declarative for the defence of human life, but lacks exact determinations of its beginning and end.

The concept of personality is of decisive importance in the dispute on abortion: if the embryo is no person, his extirpation induces no juridical problem, but if he is, it is a murder. This concept has been developed by Christianity and means the human being created by God, having also transcendent character, towering above the level of things. In western philosophy since the enlightenment some reduction of the person was introduced. Person-reductioning views of our days wish to reach free disposition of the embryo. Deprivation of personal condition puts the embryo outside of right i.e. of legal defence. They do not take into consideration that in several legal systems, beginning with Roman right, the embryo since his conception is subject of certain rights relating to property. Representatives of person-reductioning views abuse the idea of person against the human being. They reject general and juristic equality, absolutely for embryos, as a menace for those near to death, but as a long-rang possibility also for the severely handicapped. In the civil law traditional idea of the person can be accepted, determining the person as a human being since his conception until natural death.

The condition of the embryo as a subject has not been officially declared by the Hungarian legislation, in spite of proposed serious standing points indicating that the embryo is an independent human person distinguished from his mother, having since his conception the right to be born.

*) A „Válaszd az életet!” életvédő konferencián (Budapest, 2005. ápr. 16.) tartott előadás alapján.

**) On the basis of a lecture presented to the pro-life conference “Choose Life!” (Budapest, April 16, 2005)

The condition of the embryo as a subject having absolute personal rights and those relating to properties as conditional ones may be circumscribed in two very similar ways: *a)* the embryo is since his conception a human person having limited legal capacity. *b)* he is a human person in formation with restricted legal capacity, continuously advancing up to full legal capacity in adult age.

Personal rights of the embryo are *a)* right to life. Gravidity may not be interrupted, according to Christian morals not even in the case of danger of the mother's death; *b)* right to human dignity. Medical interventions on embryos are only justified if made for the good of that individual embryo; *c)* right to health, i.e. right to undisturbed intrauterine development. It may not be interpreted as anybody's right to destroy the embryo in the case of genetic disorders.

Rights relating to properties, in contrast to personal rights prevailing but presumptively, are capacity of inheritance; capacity of having claims (to favours granted to his mother, to compensation for unlawfully caused damages); capacity of being addressed in certain legal transactions.

As the embryo (or the child) is no thing but a human person, all kinds of right of disposal of his life must be the most definitely rejected. Married couples have the right of remaining without children, but the right of women to free self-determination does not induce any right to abortion, in spite of the fact that actual legal systems of several countries do not universally defend the rights of the embryo. These are not denied but preference is given to the right of women to self-determination.

A kérdés jelentősége. A szembenálló álláspontok.

Korunk jogtudományának megkerülhetetlen kérdése a méhmagzat jogállásának tisztázása. Ez az évszázad egyik legnehezebben megoldható jogi kérdése. Eldöntése nemcsak az egyes állampolgár életviszonyait, hanem az adott állam jogrendszerének alapjait is befolyásolja.

A méhmagzat jogállására két, egymással szöges ellentétben álló vélemény adható: a tradicionalista, természetjogi megalapozottságú, vagy a liberális, abortuszengedő vélemény. Ám a gyakorlat megmutatta, hogy bármelyiket is alkalmazzuk a maga teljességében, rendkívül vitatható határhelyzetek keletkeznek.

A *kulcskérdés*: embernek, személynek *tekinthető-e a magzat?* (Ha igen: fogamzásától kezdve, vagy valamilyen későbbi időponttól?) A kérdésre adott igenlő vagy tagadó válasz komoly következményekkel jár. Ettől függ, hogy az adott társadalom hagyományos tiltó-korlátozó vagy engedékeny abortuszpolitikát folytat.

Csak része a probléma megoldásának az abortusz-legalitás kérdésére adandó válasz. A magzat státusza a nyolcvanas években

más szempontból is előtérbe került, nevezetesen a művi megtermékenyítés, a magzatokon végzett kísérletek és genetikai beavatkozások kapcsán. A kérdéskör azért is kulcsfontosságú, mert ezekben az esetekben a *magzat egyértelműen individualizálódik, sorsa — fejlődésének kezdeti szakaszában — elválik az anyaméhtől.* Ezekben az esetekben tehát szóba sem kerül az anya „önrendelkezési joga”, a magzat önálló státuszának jogi-erkölcsi meghatározása elkerülhetetlen. Az ezekben a kérdésekben hozott döntés azonban szorosan összefügg az abortusz-legalizációval: *nem beszélhetünk méhen belüli és kívüli magzatról, mereven elválasztva egymástól jogállásukat.*

Az embrió státuszának meghatározására a legfontosabb lépések az Európa Parlamentben történtek. Ennek döntései ajánlás jellegűek, a nemzeti törvényhozásokra nem kötelezőek. A Közösség országai közül először Spanyolország hozott törvényt „A mesterséges szaporodás módszereiről”. (35/1988. törvény; 1988. november 22.) Más országokban kiemelkedő szaktekintélyek által alkotott „bizottságok” fogalmazták meg ajánlásukat. Ilyen volt a „Mary Warnock Bizottság” ajánlása Nagy-Britanniában, a „Benda-jelentés” az NSZK-ban, az Országos Etikai Bizottság állásfoglalása Franciaországban, a „Santuoso-jelentés” Olaszországban.¹ A tapasztalatok felhasználásával Németország 1991. január 1-jén léptette hatályba embrióvédelmi törvényét (ESCHG).² Anglia e tárgyban 1990-ben alkotott törvényt (Human Fertilisation and Embryology Act c. 37.).

Az Európa Parlament 1989. március 16.-án „történelmi” határozatot hozott. Ekkor fogadta el a testület a „Rothly-jelentést”³ és a „Casini-jelentést”.⁴ A két határozat véletlenül egybeesik az Európa Tanács 1989. február 2.-i, „Az emberi embriókkal kapcsolatos tudományos kutatásról” szóló döntésével.⁵ A legfőbb európai demokratikus intézmények határozataikkal megpróbálták körvonalazni az emberi embrió jogállását. A határozatok élesen

¹ *Il Parlamento europeo per uno statuto giuridico dell' embrione umano.* Edizione Cinque Lune, 1989. 14. o.

² *Coestner-Waltjen Dagenor: A mesterséges szaporodás polgári jogi aspektusai.* Magyar Jog, 1992. 9. szám, 561-562.

³ Ld. 1. alatt, 115-127.

⁴ Ld. 1. alatt, 127-147.

⁵ Ld. 1. alatt, 165-178.

szemben állnak azzal a felfogással, amely az embriót „jelentéktelennek” tekinti, és az emberi élet, az emberi lét sarokpontjának a megtermékenyítést tették.

Az Európa Parlament és az Európa Tanács ide vonatkozó döntéseit sokéves vita, tanácskozás-sorozat előzhatta meg.

Az Európa Parlamentben 1984. augusztus 1. óta Habsburg Ottó és az Európai Néppártok számos indítványt terjesztettek elő az emberi embriókkal való visszaélések megakadályozására. A képviselők összesen 15 javaslatot terjesztettek elő. A Jogi Bizottság két meghallgatást tartott a témakörben: 1985. november 27.-től 29.-ig és 1986. március 19.-től 21.-ig Európa 28 vezető szakértőjét hallgatták meg a kérdéskörben. A meghallgatások nyomán 1988. október 18.-án a Politikai Bizottság egyhangúlag határozatot fogadott el, amely kimondja: „egyértelmű, hogy az élethez való jog a fogantatás pillanatában kezdődik” és ennek a genetikai identitásnak a védelme „mélyen az emberi személyiség méltóságában gyökerezik”.⁶

Az Európa Parlament Jogi Bizottsága Rothley és Casini képviselőket bízta meg, hogy a szakértői meghallgatások nyomán nyújtsanak be munkaokmányokat. A két munkaokmányt az Európa Parlament 1989. március 16.-án — jóllehet az ezt megelőző hónapokban abortusz-párti beadványokat nyújtottak be — elfogadta.

A határozatok egyértelműen elutasítják az embriókkal végzett kísérleteket, kivéve az embrió javára szolgáló beavatkozást. *A Rothley-jelentés többek között kimondja: „Az ember soha nem tekinthető tárgynak, hanem mindig el kell ismerni személyiségét. Jogi és politikai rendszerünknek ez az alapelve kategorikusan megtiltja, hogy az emberi lény totálisan mások rendelkezésére álljon.”⁷*

A magzat jogállásáról szólva a Casini-jelentés alapján a Parlament elfogadta, hogy *„tudatában van az emberi életvédelem szükségességének a megtermékenyítéstől kezdve”. A Casini-határozat az embrió jogai között első helyen említi az élethez való jogot és az „emberi személy védelméhez való jogot”.⁸*

Hasonló tartalmúak az Európa Tanács döntései. A testület 1046/86. döntésében kimondta: A petesejt megtermékenyítésétől

⁶ Ld. 1. alatt, 20. o.

⁷ Ld. 1. alatt, 34. o.

⁸ Ld. 1. alatt, 32-33. o.

kezdvé az emberi élet folyamatosan fejlődik, tehát nem lehet megkülönböztetéseket tenni fejlődésének első szakaszaiban. Ez a határozat azt is kimondja: „Az embriónak és a magzatnak minden körülmények között részesülnie kell az emberi méltóságnak kijáró tiszteletben.” Az 1100/89. határozat szerint: „*Az emberi embrió, bár különböző egymást követő fázisokban fejlődik (csírasejt, morula, csírahólyag, beágyazódás előtti embrió, embrió, magzat) mindenképpen szervezetének fokozatos differenciálódását mutatja, és mégis folyamatosan megőrzi saját biológiai és genetikai identitását*”.⁹

A magzat jogállása, jogai szempontjából ezek a „történelmi”-nek mondott nemzetközi határozatok hagyományos, természetjogi felfogást követnek. A döntések — bár alapvetően az anyaméhen kívüli magzat státuszával, jogaival foglalkoznak — óhatatlanul következményekkel járnak a terhesség-megszakítás kérdéskörében. Az Európa Parlament Jogi Bizottsága egyértelműen megállapítja: egyetlen európai jogállami törvény, alkotmánybíróági határozat sem tagadta „a megfogant magzat élethez való jogát”: ezek a törvények ugyan nem oldották meg a magzat „emberi jogállásának” kérdését, viszont nem is tagadják a megfogant élet jogait.¹⁰

Megállapíthatjuk, hogy az Európa Tanács és az Európa Parlament hivatkozott döntései „történelmi” lépést tettek a magzat státuszának, jogainak meghatározására. Bár e döntések a méhen kívüli magzat helyzetéről, jogairól szólnak, megállapításaik elkerülhetetlenül kihatnak a méhen belüli magzat helyzetére is.

Az Európa Tanács 1997. április 4.-én elfogadott egyezménye „Az emberi jogokról és a biomedicináról” (hazánkban 2002. évi VI. törvény) elismeri praeambulumában, hogy a „biológia és az orvostudomány nem megfelelő alkalmazása az emberi méltóságot veszélyeztető cselekményekhez vezethet”, ezért a védelemhez szükséges intézkedéseket meg kell tenni e területen. A „Bioetikai Konvenció” megállapítja, hogy az „emberi lényt” méltóságában és önazonosságában védi, s biztosítja „sérthetlenségét és más jogait a biológia és orvostudomány vonatkozásában”. (1. cikk.) E megállapítás deklaratívnak minősíthető az élet védelme szempontjából, mert nem határozza meg a „Konvenció” az „emberi

lény” fogalmát, illetve a védelem kezdő és befejező időpontját. Ezért az abortusz, a művi megtermékenyítés — sőt, még az eutanázia — vonatkozásában is teljesen nyitva hagyja e kérdéseket. Szól a „konvenció” az embriókon végzett kutatásokról — ha a törvény megengedi, megfelelő védelmet kell adni az embriónak (18. cikk) —, de a fogalom-meghatározás és az időhatár itt is hiányzik. Ez a teljességgel semleges és védelmet nem nyújtó szöveg bizonyára a sok éves vita kompromisszumos — rossz kompromisszumos — eredménye.

A személy fogalmának változásai.

A jelenkor jogállami abortuszvitáinak sarokköve az, hogy a jogi „személy” fogalom magában foglalja-e a magzatot; ha igen, fogamzásától kezdve vagy valamely későbbi időponttól? Ha a magzat nem „személy”, akkor elpusztítása nem jelent jogi problémát; ha személy, akkor megölése az „emberölés” kategóriájába esik. A vita kétirányú: részben az emberi „személy” fogalmáról, részben az emberi „személy” fogalmának határaitól folyik.

Nem minden jogrendszer állítja középpontba a magzat „személy” voltát az abortusz-engedélyezés kérdésében. Így ennek a kérdésnek pl. a hinduizmusban vagy a zsidó jogban lényegesen kisebb a jelentősége, mint a görög-római-keresztény alapú jogrendszerben.

Sólyom László kimutatja, hogy a jogban a „személy” egészen a legutóbbi időkig a jogképes jogalanyt jelentette. Azt, hogy ehhez a jogalanyhoz a vagyoni jogokon kívül személyiségi jogok is kapcsolódhatnak, csak a XIX-XX. században ismerte el a jogtudomány és a joggyakorlat.¹¹

A római jogban nem létezett a mai értelemben vett „személy” fogalom. A „személy” fogalmát lényegében a kereszténység alkotta meg. A kereszténység az antik szakrális és kozmocentrikus világképet *emberközpontú világgéppel* váltotta fel, amelyben az emberközpontúság oka az, hogy az ember Isten teremtménye, akit a teremtésben kivételes hely, és ezért „emberi méltóság” illet meg.

⁹ Ld. 1. alatt, 32-33. o.

¹⁰ Ld. 1. alatt, 34-35. o.

¹¹ Sólyom László; *A személyiségi jogok elmélete*. KJK 1983. 223.o., 258.o.

Mivel minden ember Isten teremtménye, Isten előtt minden ember egyenlő, s megilleti az eredendő emberi méltóság.¹²

A keresztény filozófiában és jogban a „személy” az Isten teremtette „embert” jelentette, aki így egységesen és egyenjogúan kiemelkedett a „dolgok” keretéből. Pontosan itt van a mai „személy”-viták döntő jelentősége: ha az embertől bizonyos életszakaszokban megvonjuk az emberi méltósággal rendelkező „személy” státuszt, akkor ez az emberi lét (adott esetben a magzati lét) óhatatlanul visszasüllyed a „dolgok” kategóriájába. Amint az Evangelium Vitae mondja:

„A teremtmény a Teremtő nélkül elenyészik... Az ember ugyanis nem képes többé a többi földi teremtményhez képest úgy tekinteni magát, hogy *titokzatosan más*, csak úgy látja magát, mint a többi élőlény egyikét, mint egy szervezetet, mely legföljebb a tökéletesség magas fokát érte el. Bezárulva a maga fizikai valóságának szűk horizontjába, bizonyos értelemben *dologgá* egyszerűsödik, és már nem fogja fel *emberi létének transzcendens jellegét*. Az élet egyszerűen *dologgá* válik, melyet kizárólagos, szabadon uralható és manipulálható *tulajdonának* tekint. Csak azzal törődik, hogy *mit csináljon*, és különböző technológiákhoz folyamodva törekszik programozni, ellenőrizni és uralni a születést és a halált.”¹³

Ugyanakkor a nyugati filozófiában a felvilágosodással megkezdődik a „személy” fogalmának „válsága”, a személy „redukcionista” szemlélete.¹⁴ Az ehhez tartozó nézetek közös gyökere, hogy megbontják az ember (a „személy”) fizikai-szellemi egységét, és az emberi személyt alapvetően a „szellemi személyre” igyekeznek redukálni. (Bármennyire is abszurd, ki lehet mondani, hogy a modern személy-redukcionista nézetek az „animáció” évezredes vitájában találhatják meg gyökereiket. Csak míg a katolikus erkölcszociológia és filozófia az utóbbi két évszázadban kiterjesztette a „személy” fogalmát a fogamzásig, a felvilágosodás

polgári filozófiája szűkíti a személy fogalmát. A marxista társadalomszemlélet és jog majdnem meg is szünteti az emberi „személy” fogalmát.)

A modern kori „személy-redukcionista” nézetek a magzat feletti szabad rendelkezést kívánják megvalósítani. Ez az alábbiakban foglalható össze:

- A személy „státus” megvonása egy bizonyos időpontig szabad rendelkezés tárgyává teszi a magzatot. A személy fogalmának szűkítésével a magzatot egy időpontig *jogon kívülivé teszik*, vagyis minden külső jogi védelmet-ellenőrzést elvetnek. Még nem jutottak el addig, hogy kimondják: a magzat egy adott időpontig „dolog” — ami felett a „jogosult” „szabadon rendelkezik” —, bár a művi megtermékenyítés hatályos jogi szabályaiban vannak erre utaló jelek.
- Teljesen figyelmen kívül hagyják azt a római jogtól folyamatosan számos jogrendszerben (pl. Ptk. 9-10.§) ma is élő szabályt, hogy a magzat *fogamzásától kezdve meghatározott vagyoni jogok alanya* (vagyis pl. örökölhet a fogamzásától kezdve). Nem is lehet logikus észérvekkel megmagyarázni — különösen a „jogegyenlőség” alapján — ezt a jelen jogban élő jogi képtelenséget, hogy egy „személy” csak vagyoni jogalany lehet, de személyi jogai nem lehetnek, hogy „a magzat örökölhet, de nem születhetik meg”.
- Érdekességként mondhatjuk, hogy azt a „személy” fogalmat, amelyet a kereszténység az ember általános védelmére alakított ki, a „személy-redukcionista” nézetek képviselői az „ember” ellen használják fel. Ezekben a nézetekben alapjaiban az általános és egyenlő jogképesség kategóriájának elvetése jelentkezik. Mondhatjuk, hogy ez az ember „eldologiasítását” rejti magában. Korábban a rabszolgaság, a rasszizmus, a férfiuralom jelentette a jogegyenlőtlenséget, ma ez az élet határeseiben jelentkezik: egyértelműen a magzatok esetében, de fenyeget az „ember státus” megvonása a haldoklóknál, gyógyíthatatlan betegeknel, sőt, távlatilag fennáll az elmebetegeknel, a súlyosan fogyatékosoknál is. Korunk pusztító (fasiszta és kommunista) diktatúrái voltaképpen státuszjogokat vontak meg az „uralkodó fajhoz” vagy „uralkodó osztályhoz” nem tartozó emberektől, ezáltal alapvető emberi (személyi) és

¹² A humánembrió identitása és jogállása. Püspökkari Családpasztorációs Bizottság. Bp. 2001. *Laura Palazzani; A személy filozófiai fogalmának jelentései*, 65. old.

¹³ Evangelium Vitae 34-35. old.

¹⁴ A személy-redukcionista nézetekről ld. részletesen, *Helmut Weber; Speciális erkölcszociológia*. Szent István Társulat 2001. 104-16. old. és 1. alatt, 69-74. old.

vagyoni jogalanyiságukat — és jogaikat — szüntették meg vagy korlátozták.

Így a „személy-redukcionista” nézetek — látszólag az emberi jogok védelmében — az ember („a személy”), s az emberi-személyiségi jogok alapjai ellen irányulnak.

Ezek után polgári jogilag a tradicionalista „személy” fogalom az elfogadható. E szerint *a személy létező ember a fogamzástól a természetes halálig.*

A magzat személy volta, jogalanyisága

A magzat jogalanyisága a magyar Alkotmánybíróság ú.n. első abortuszhatározatának (64/1991. XII. 17. Abh.) egyik központi kérdése volt. „Az ember jogi fogalma kiterjedjen-e a születés előttre, egészen a fogantatásig”, s „ez az ember jogi státuszának újbóli meghatározása”.

E döntésnek elvi akadálya nincs, de csak a törvényhozó mondhatja ki. Az 1992. évi LXXIX. törvény nem szól a magzat jogalanyiságáról. Az Alkotmánybíróság 48/1998. (XI. 23.) Abh. határozatával megállapította, hogy a törvényhozó nem rendelkezett a magzat jogalanyiságáról, s ezzel az „Országgyűlés implicite azt juttatta kifejezésre, hogy szerinte a magzat jogilag nem ember”. Így a Magyar Köztársaság legfelső jogalkotó és jogalakító szervei „szégyenlősen pirulva” elmentek a nyitott ajtó előtt; nem éltek a törvényi lehetőséggel, s nem határozták meg egyértelműen a magzat státuszát.¹⁵

A legkövetkezetesebb különvéleményt Dr. Lábady Tamás képviselte: „A magzat tehát biológiailag ember és nem dolog, nem tárgy, befejezett egyén, individuum... A magzat önálló, az anyától különböző emberi személy... vagyis jogalany, és fogamzásától kezdve joga van a megszületéshez.”

A magzat jogalanyiságát *két megközelítésben* határozhatjuk meg, amelyek között véleményünk szerint a lényegeset illetően csak árnyalati különbség van:

¹⁵ Ld. részletesen: *Jobbágyi Gábor: Az alkotmánybíróság történelmi döntése a magzat jogi helyzetéről és a terhességmegszakításról.* Jogtudományi Közlöny, 1992. 7-8. 310. o.

- a) A magzat fogamzásától kezdve emberi személy, akinek jogképessége korlátozott, egyenlő. Személyi és vagyoni jogok illetik meg; a személyi jogok tekintetében jogképessége feltétlen, míg a vagyoni jogok tekintetében feltételes. A magzati jogok védelmében felléphet a szülő (szülők), érdekellentét esetén a gondnok.
- b) A magzat fogamzásától kezdve alakulóban lévő emberi személy, akinek jogképessége korlátozott, egyenlő. Mivel az élő ember is nagykorúságával nyeri el teljes jogképességét, a magzat fogamzásától kezdve folyamatosan halad a nagykorúságával elért teljes emberi személy általános jogképessége felé. A magzattal személyi és vagyoni jogok illetik meg; a személyi jogok tekintetében jogképessége feltétlen, míg a vagyoni jogok tekintetében feltételes. A magzati jogok védelmében felléphet a szülő (szülők), érdekellentét esetén a gondnok.

A jog feladata, hogy a fogamzásától kezdve létező emberi személyt (alakulóban lévő emberi személyt) a jog eszközeivel védje.

A magzat jogai

A magzat jogai *személyi jogok* és *vagyoni jogok* lehetnek.

A. A méhmagzat személyi jogai.

- a) *Jog az élethez*, mint a legfontosabb alapjog. A méhmagzatnak fogamzásától kezdve joga van megszületni, s a jogrendszernek védelmet kell nyújtania ezen jog oltalmára. A várandósságot semmiként nem lehet „szabadon” megszakítani, mivel „emberi élet” pusztul el a terhességmegszakításnál. Erre az állam csak *nagyon súlyos „ok”* esetében adhat lehetőséget. Csak az anya életveszélye esetén engedheti meg a terhességmegszakítást, mint azonos skálán elhelyezkedő jogok összeütközésének feloldását. [**A szerkesztő megjegyzése:** (Keresztény) erkölcsi szempontból a terhesség megszakítása ebben az esetben sem engedhető meg.] *A méhmagzat életjoga* ugyanis — ugyanúgy, mint a megszületett emberé — *korlátozhatatlan alapjog.* (Itt kell megemlítenünk, hogy a gyakorlat a legutóbbi időben néhány esetben már nevesítette a méhmagzat életjogát. Az egyik esetben egy, a klinikai halál állapotában lévő várandós asszony életének a magzat megszületéséig való mesterséges

fenntartása mellett döntöttek.¹⁶ A másik esetben egy házaspár vallási okokból nem akart hozzájárulni a császármetszéshez, azonban az anya és a magzat akut életveszélye miatt a bíróság feljogosította az orvosokat a műtét elvégzésére.¹⁷ Mindkét esetben a döntés alapja a méhmagzat önálló életjoga volt. Lényegében megállapította a magzat önálló életjogát a Bajai Városi Bíróság is a 8.P.20367/1998/7. számú — nem jogerős — ítéletében, az ú.n. „dávodi abortuszperben”.

- b) *Jog az emberi méltósághoz.* A méhmagzat nem dolog, nem tárgy, hanem (alakulóban lévő) emberi személy. Tehát fejlődésének minden szakaszában megilleti emberi méltóságának tisztelete. Sem az anyaméhen belül, sem azon kívül nem lehet öncélú kísérletezésnek, orvosi beavatkozásnak alávetni. Minden méhmagzaton végzett orvosi beavatkozásnak az adott egyedi méhmagzat javát, érdekét kell szolgálnia. Nem lehet genetikailag alacsonyabb rendűnek, hibásnak vélt magzatokat elpusztítani. A genetikai okból végzett terhességmegszakítás kizárólag a méhen kívüli életképtelenség estén indokolt. **[A szerkesztő megjegyzése: (Keresztény) erkölcsi szempontból a terhesség megszakítása ebben az esetben sem engedhető meg.]** Nem fogadható el a genetikai ok „valószínűsítése”, mert ezzel egészséges magzatok elpusztítását lehetne legalizálni.
- c) *Egészséghez való jog.* Ez az előzőek szerint a méhen belüli háborítatlan fejlődés jogát jelenti, és azt, hogy orvosi beavatkozás csak az adott egyedi méhmagzat érdekében történhet. „Az egészségesen születés joga” (Czeizel Endre) kizárólag mint a méhmagzatot megillető jog fogható fel, s gyógyításra való jogot jelent. Semmiképpen nem fogható fel úgy, mint a szülőket vagy az orvost megillető jog a méhmagzat elpusztítására genetikai elváltozás esetén.

Gyakorlatilag a magzatnak ezek a személyiségi jogai ütközhetnek abortusz, művi megtermékenyítés vagy magzatkísérletek során adott esetben az anya és az orvos jogával.

B. Vagyoni jogok

- a) *Öröklési képesség.* A méhmagzatnak az élveszületéstől függő öröklési képességét a fogamzástól kezdve lényegében soha nem vitatta a magyar jogrendszer.
- b) *„Igényképesség”.* A méhmagzatnak nyilvánvalóan igénye van tartásra, arra, hogy anyját a várandóssága idején kedvezményekben részesítsék. A várandós nőt megillető kedvezmények a méhmagzat érdekét is szolgálják; ezekre az anyának azért van joga, mert a méhmagzat létezik. (A Magzattvédelmi törvény eredeti 3-4. §-a kifejezetten ezt támasztja alá, amikor a magzat részére a megszületett gyermekével azonos értékű családi pótlékot állapít meg.)

A méhmagzatnak kárigénye is lehet: egyrészt, ha tartásra kötelezett apja károkozó, felróható jogellenes magatartástól meghal, másrészt, ha anyját éri a terhesség alatt olyan jogtalan behatás (pl. testi sértés), amelytől a méhmagzat egészsége maradandó károsodást szenved.

- c) *„Címzettképesség” bizonyos jogügyleteknél.* Nehéz lenne elvitatni a születés előtt a méhmagzat javára kötött ajándékozási, adásvételi jogügyletek (ágy-, ruhavásárlás stb.) érvényességét. Tehát bizonyos jogügyletek, különösen *adásvétel, ajándékozás, biztosítás* „címzettje” lehet a méhmagzat. Ugyanúgy nem lehet akadály a méhmagzat részére történő ingó vagy ingatlan adásvételnek, ajándékozásnak sem.

Természetesen a vagyoni jogok csak „váromány” formájában jelentkeznek, szemben a személyiségi jogokkal. A méhmagzat részére nem lehet „teljesíteni”, bár esetleg a törvényes képviselő (szülő, gondnok) elfogadhatja a teljesítést, de az is csak „váromány” a magzat részére.

Az anya önrendelkezési joga. A magzat megfogánása, a 9 hónapos várandósság, majd az azt követő gyermeknevelési szakasz egyértelműen érintik mindkét szülő személyi, vagyoni jogait, kötelezettségeit. Az anya egyéni életpályáját befolyásolja a gyermekek száma, a szülőknek minden társadalomban vagyoni kötöttségeket jelent a gyermeknevelés.

Ennek ellenére *a magzat — vagy a gyermek — élete felett mindenfajta „rendelkezési jogot” (anyai, apai, állami) a leghatározottabban el kell utasítani. Mivel a magzat élete*

¹⁶ Új Ember, 1992. november 15. 2. o. és Új Hírnök, 1992. november 16. 12-13.

¹⁷ Kathpress 15. 10. 1992. 11/a. o.

emberi élet, a magzat emberi személy, ezért nem „dolog”, ami felett „rendelkezni” lehetne.

A nők egyenjogúságát kimondó nemzetközi és hazai jogszabályok nem vonatkozhatnak úgy, mint a „jog a terhességmegszakításra”.¹⁸ Ennek alapvető oka, hogy ez esetben más életéről, nevezetesen az önálló magzati életről születik a döntés.

Mindebből nem következik az önrendelkezési jog sérelme. *Nőket és férfiakat, a családokat vitathatatlanul megilleti korunkban a családtervezés joga.* Tehát minden nőnek és férfinak joga van ahhoz, hogy ne fogadjon gyermeket, akár úgy, hogy tartózkodik a nemi kapcsolattól, akár úgy, hogy él a fogamzásgátlás nyitott eszközeivel. Ezeket a jogokat lényegében minden emberi társadalom kimondva-kimondatlanul elismerte.

Mindezen nem változtat az a tény, hogy a jelenleg számos országban hatályos úgynevezett „határidő modellek” egy bizonyos határidőig kizárólag az „önrendelkezési jogot” tekintik védendőnek, vagy az „indikációs modellek” csak az indikáción kívüli esetekben védik a magzat jogait. Ezek egy adott kor — a mi korunk — jogpolitikai tartalmú törvényhozói, alkotmánybírói döntései, amelyek soha nem tagadják a magzat „jogait”, csupán kollízió esetén az önrendelkezési jognak adnak elsőséget.

Prof. Dr. Jobbágyi Gábor
jogász; tanszékvezető egyetemi tanár

A SZÜLETENDŐ GYERMEK NEMÉNEK MEGVÁLASZTÁSÁRA IRÁNYULÓ BEAVATKOZÁS ERKÖLCSI ÉS JOGI MEGÍTÉLÉSE

Moral and juristic judgement of the intervention for determining the sex of the child to be born

Selection of the sex of the child to be born is prohibited by both national (Hungarian) and foreign or international legal regulations, in order to protect the human being's dignity and inviolability, and to defend genetic heredity of mankind. Interventions of no healing character, e.g. sex selection, degrade the human being to the level of instruments or biological raw material, contrary to the principle of defense of human dignity. Interests and well-being of the human being are always to be preferred to interests of the society or science.

In accordance with international conventions, medically aided reproductive techniques with the aim of sex selection are allowed by Hungarian laws but in order to avoid sex-related grave hereditary diseases. Research work or interventions changing human genetic stock may be made only for preventive, diagnostic or therapeutic purposes, and only if their goal is no change in the offspring's genetic stock or production of new individuals. Abuses against human dignity and inviolability, because of their possible grave consequences, are seriously persecuted also by penal law. Though intrauterine change of the already existing embryo's sex is practically beyond the possibilities of to-day medical science, it may, however, not be excluded from the list of criminal actions.

Hungarian state legal directions admit sex selection for prevention of sex-linked hereditary diseases. In this case those in vitro fertilized ova having the desired sex are implanted while lots of the rest are fatal. Also this kind of aggression against human life and dignity is to be definitely rejected.

Not everything possible technically is ethical, the end does not justify the means. Not immediately therapeutic interventions changing genetical heredity of the individual and/or mankind, are contrary to the human being's personal dignity; thus, they can never be justified by any social or scientific benefit. Human procreation connected with biological and psychical union of the parents may not be replaced by artificial interventions which would subject the child's life and identity to medical technologies. Only the respect for the double, unitive and procreative, conjugal and parental meaning of the conjugal act is consonant with procreation suitable to the human person's dignity.

Sex selection would diminish acceptance of and, love to, children at all. As to the problem of those people thinking perhaps differently, the attitude of accepting children independently from their sex should be strengthened.

A hazai és a külföldi, valamint a nemzetközi jogi és etikai szabályozás a morális értékek védelme érdekében tiltja a születendő

¹⁸ 1982. évi 10. tvr. a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden fajtájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről.

gyermek nemének megválasztását.¹ Ennek célja egyrészt az emberi lény életének, méltóságának, önazonosságának, illetőleg szabadságának, jogainak, sérthetlenségének védelme, másrészt a közösség és az emberi faj, az emberi genetikai örökség megóvása. A nem gyógyító jellegű beavatkozás, mint például a születendő gyermek nemének megválasztása, az emberi lényt eszközzé, egyszerű biológiai anyaggá alacsonyítja, egyben ellenkezik az emberi méltóság védelmének elvével.² Márpedig „az emberi lény érdeke és jóléte a társadalom vagy a tudomány pusztá érdekével szemben mindenkor elsőbbséget élvez”.³ Az etikai elfogadhatóság követelménye együttes, jogilag kötelező előírás a nemzetközi jogban is.⁴

Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezményt (Oviedó, 1997. április 4), valamint az emberi lény klónozásának tilalmáról szóló Kiegészítő Jegyzőkönyvét (Párizs, 1998. január 12) kihirdető törvény⁵ szerint a születendő gyermek nemének megválasztására nem elfogadhatók az orvosi segítséggel végzett reprodukciós technikák, kivéve, ha a cél nemhez kötötten öröklődő súlyos betegség elkerülése. E törvény⁶ értelmében az emberi génállomány megváltoztatása csak megelőzési, kórismézési vagy gyógyítási indokból hajtható végre, és csak akkor, ha nem célja a leszármazottak genetikai állományának megváltoztatása.

Az egészségügyi törvény szerint⁷ az utód nemének megválasztására irányuló beavatkozások nemhez kötötten öröklődő betegségek felismerésére vagy kialakulásuk megelőzésére végezhetők. Más genetikai jellemzők várható betegség megelőzése illetőleg kezelése céljából változtathatók meg, a feltétlen szükséges mértékben és módon. Emberi génállományt megváltoztató kutatás vagy beavatkozás az említettek kivételével csak megelőzés, kórismézés vagy gyógykezelés érdekében végezhető, és csak akkor,

ha nem a leszármazottak genetikai állományának megváltoztatása vagy új egyed létrehozása a céljuk⁸.

Az államok büntetőjogi eszközökkel is védik az emberi lény méltóságát, önazonosságát, mivel az ezzel szembeni visszaélés hatalmas károkat okozhat.⁹ A büntetőjogi fenyegetettséget a beavatkozás fokozott veszélyessége, a következmények súlyossága és az alkotmányos alapjogot jelentő emberi méltóság sérelme indokolja¹⁰

A Büntető Törvénykönyv szerint¹¹ „Aki a születendő gyermek nemének megválasztására irányuló beavatkozást végez, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” Tehát súlyos bűncselekményről van szó, amely nagyon veszélyes a társadalomra. A már meglévő magzat (embrió) nemének méhen belüli megváltoztatása az orvostudomány jelenlegi állása szerint gyakorlatilag nem elképzelhető, de pusztán ezen az alapon az elkövetői magatartások köréből nem zárható ki.¹²

A magyar állami jogi rendelkezések szerint abban az esetben, ha a vizsgálat nemhez kötötten öröklődő betegséget mutat ki, lehetőség van a születendő gyermek nemének megválasztására. A keresztény erkölcs szerint egyébként sem elfogadható *in vitro* megtermékenyítés során egyidejűleg több megtermékenyített petesejt közül a kívánt nemnek megfelelő embriók kerülnek beültetésre, a többiek sorsa pedig a magyar állami „jogi” szabályozás szerint végzetes.¹³ Az emberi élet és méltóság elleni támadás ezen módja is egyértelműen elutasítandó.¹⁴ A Btk. magyarázata a születendő

¹ vö. pl. 1997. évi CLIV. tv. 157-164. §-aihoz fűzött miniszteri indokolás

² ld. pl. 2002. évi VI. tv. Preambulum, 1. cikk és miniszteri indokolás

³ ld. pl. 2002. évi VI. tv. 2. cikk; vö. 1997. évi CLIV. tv. 163. §)

⁴ ld. pl. 2002. évi VI. tv. 16. cikk, vö. uo. 28. cikk és 32. cikk 1., 1997. évi CLIV. tv. 159. § (6) bek. és miniszteri indokolása

⁵ 2002. évi VI. tv. 14. cikk

⁶ 2002. évi VI. tv. 13. cikk

⁷ 1997. évi CLIV. tv. 182. § (1) és (2) bek.

⁸ 1997. évi CLIV. tv. 162. §

⁹ ld. pl. Btk. XII. fejezet II. cím miniszteri indokolása

¹⁰ ld. uo.

¹¹ 1978. évi IV. tv. (Btk.) 173/C. § (1) bek.

¹² Ld. Varga Zoltán, *Az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés elleni bűncselekmények*, in *A Büntető Törvénykönyv magyarázata 1.*, Bp. 2004. KJK–KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. 565.

¹³ ld. 1997. évi CLIV. tv. IX. fejezet vonatkozó rendelkezései, vö. pl. 176. § (4) bek., 178. § (5) bek., 185. § (1)-(4) bek.; Btk. magyarázat 564-565.

¹⁴ ld. pl. A Katolikus Egyház Katekizmusa 2376-2377.; Donum vitae instrukció; Egészségügyben Dolgozók Chartája 21-34.; MKPK 2003. évi bioetikai körlevél 37-67. pontok

gyermek nemének megválasztása és az abortusz közti okozati összefüggésre is felhívja a figyelmet.¹⁵

Bioetikai alapelv, hogy nem minden etikus, ami technikailag lehetséges¹⁶. Szintén szem előtt tartandó etikai alapelv, hogy a a jót nem a rosszon keresztül kell elérni, a jó cél nem tesz jóvá egy önmagában rossz eszközt¹⁷. Olyan beavatkozások engedhetők meg, amelyek nem sértik az emberi lény biológiai természetét, és gyógyító hatásúak¹⁸.

Az emberi genetikai örökséget megváltoztató beavatkozások (manipulációk), amelyek nem közvetlenül terápiás jellegűek, amelyeknek a célja emberi lények nemük vagy más, genetikailag meghatározott tulajdonságaik alapján történő válogatásnak megfelelő létrehozása, amelyek megváltoztatják az egyén és az emberi faj genetikai örökségét, ellentétben vannak az emberi lény személyi méltóságával, integritásával, identitásával. Ezért ezek a beavatkozások semmiképpen nem igazolhatók az emberiség jövőjére való kedvező hatásokra hivatkozva. Sohasem igazolhatja semmiféle társadalmi vagy tudományos haszon, sem semmiféle ideológiai cél az emberi genomon (gének összességén) végzett beavatkozást, ha az nem gyógyító jellegű, vagyis a genetikai, kromoszómális beavatkozás célja az emberi lény természetes fejlődése kell, hogy legyen. Az ilyen típusú beavatkozás semmiképpen sem helyettesítheti az emberi élet kezdetében a házastársi szövetségben egyesült szülők biológiai és lelki egyesüléséhez kötött utódnemzést¹⁹. A gyermek

mesterséges módon történő foganása amiatt is elfogadhatatlan, hogy szétválasztják a nemi aktust az élet továbbadásának aktusától. Ebben az esetben a gyermek létét megalapozó cselekedet többé már nem olyan aktus, amelyben a házastársak kölcsönösen odaadják magukat egymásnak, hanem orvosok és biológusok hatalmára bízzák a gyermek életét és identitását, és az emberi személy eredete és sorsa felett a technika uralmát vezetik be. Ez az uralmi viszony ellentmond annak a méltóságnak és egyenlőségnek, amelynek közösnek kell lennie a szülők és a gyermekek között. A nemzést megfosztják sajátos tökéletességétől, amikor nem a házastársi egyesülés sajátos gesztusának gyümölcseként akarják megvalósítani. Csak a házastársi aktus két jelentése (egyesülés és termékenység) közötti összefüggés és az ember egységének tiszteletben tartása felel meg az emberi személy méltóságának megfelelő nemzésnek²⁰.

Zárogondolatként szeretném kiemelni azt a véleményemet, hogy a gyermek nemének megválasztása és meghatározása, az ezt célzó beavatkozás nem a gyermek elfogadását, szeretetét szolgáló szemléletet erősíti, hanem éppen ellenkezőleg hat: a gyermekek nem szerinti elfogadása illetve elutasítása az abortusz gyakorlatát erősíti, mert a nem várt nemű gyermek iránti szülői szeretet, pozitív viszonyulás jóval kisebb mértékben jelenik meg. A jog szocializációs funkcióját e tekintetben sem szabad lebecsülni. A gyermek neme megválasztásának bevezetése azok körében is csökkentené a gyermekek nemtől független szeretetteljes elfogadását, akik nem kívánták meghatározni, illetve megválasztani születendő gyermekeik nemét. A nem-megválasztás bevezetése azt a látszatot kelthetné, mintha ez természetes, helyes lenne; ez a gondolkodás pedig felerősödne, és a megfogant, sőt a megszületett (nem kívánt nemű) gyermekek elutasításához, a felelősségteljes szülői gondoskodás csökkenéséhez vezetne. Végső soron az ember szívébe vésett természetes, igaz szeretetet ölné ki, ami ellentmondásban áll azzal a valósággal is, hogy az ember szeretetre teremtett. Az édesanya és az édesapa gyermekeiket szeretettel fogadják és nevelik, ez szülői

¹⁵ Id. 565

¹⁶ Id. pl. MKPK 2003. évi bioetikai körlevél 121. pont

¹⁷ Id. pl. MKPK 2003. évi bioetikai körlevél 201. pont és 1956. szeptember 12-ei körlevél

¹⁸ Id. pl. MKPK 2003. évi bioetikai körlevél 137. pont

¹⁹ Ld. MKPK, „Az élet kultúrájéért” (2003. évi bioetikai körlevél), 135. pont; Egészségügy Pápai Tanácsa, *Az Egészségügyben Dolgozók Chartája*, 1995. (SZIT Bp. 1998., fordította: Leszkovszky Gy. Pál) 12-14. pontok; II. János Pál pápa, *Christifideles laici* kezdetű apostoli buzdítás, 1988. december 30., in *Insegnamenti XI/4* (1988) 2133-2135. (38. pont); II. János Pál pápa, *Beszéd az Olasz Jogászok Egyesületéhez*, 1987. december 5., in *Insegnamenti X/3* (1987) 1295.; Hittani Kongregáció, *Donum vitae* kezdetű instrukció, 1987. február 22., in *AAS* 80 (1988) 85., 90-92.; II. János Pál pápa, *Beszéd az Orvosok Világszövetségéhez*, 1983. október 29., in *Insegnamenti VI/2* (1983) 921-923.; Szentszék, *Családjogi Charta*, 1983. október 22., 4. cikkely; II. János Pál pápa, *Beszéd a Pápai Tudományos Akadémia kongresszusának*

résztevőikhez, 1982. október 23., in *Insegnamenti V/3* (1982) 895-898. Vö. hatályos, 1983. évi Codex Iuris Canonici 747-754. kánonok.

²⁰ Ld. KEK 2377.; *Donum vitae* instrukció, in *AAS* 80 (1988) 91., 93.

hivatásuk legcsodálatosabb koronája. A gyermek a házasság legszebb ajándéka, és éppen a szülők számára lesz a legnagyobb kincs, akkor is, ha a család sokadik ugyanolyan nemű gyermekeként fogan a világra. Az esetleg nem így gondolkodók a problémájával kapcsolatban pedig akkor járunk el helyesen, ha segítjük erősíteni a gyermekeket nemükre való tekintet nélkül elfogadó szemléletet.

DDr. Hámori Antal PhD

állam- és jogtudományi, valamint kánonjogi doktor,
a Magyar Bioetikai Társaság választmányi tagja.

UNIVERSITAS UNIVERSALIS - UNIVERZÁLIS EGYETEM
A nyugati egyetem, szellemtörténeti helyzetének szempontjából

**Universal University. Reflexions on The Western University
from the Point of View of its Position in the History of Ideas**

A historical document on our age could be compiled from those numerous and extensive discussions having taken place about aim, structure and tasks of the (western) university. The following reflexions are based on the letter of foundation by Rodolph IV. on March 12, 1365, of the University of Vienna, as a complete university with all its four classic faculties. Particular unity of the university divided into four faculties specifically corresponds to man's image; it was several times put down in writing and reflected even architecturally in medieval monastic houses.

Medical science, taken over from much older medical schools, in the Middle Ages was based anthropologically and elevated near to theology i.e. the science of man's spiritual curing. Medicine was understood during long centuries from the time of church fathers as protecting body or restoring health. Health is understood on a wider basis than merely bodily well-being, thus it becomes some kind of second philosophy.

The unity of the university consisting of the four indispensable faculties has been retained in the XXth century. It has been shown by several authors that tasks distributed among the four faculties correspond to fundamental forms of need men are confronted with (spiritual salvation; civil well-being in the order of society; health and hygiene; control of forces of nature). Philosophical faculty, because of some kind of mental forgetfulness has been split into those of philosophy and natural sciences.

Nowadays the idea of western university has been disturbed, though disintegration of the university would be dangerous for humanity. Areas of activity of classical faculties, joined into unsurpassable unity by disciplines having the character of bridges, have represented for centuries needs facing men.

The western university may be considered as reflection of man's image composed of many facets (animal rationale, ens humanum, individuale et sociale, historicum, moriturus) up to the death which is no absolute end. The university has been defined by Joseph Pieper as an academic institution, producing, maintaining and heartening full openness, in order not only to see but also to discuss full reality, in continuous palaver independent from any argument or party, standing against party-minded simplification, ideological overheatedness and sightless sentimentality.

Importance of the structure of the university, as man's image, consisting of several different faculties is shown by the example of correlations of health and saintly, pertaining in some way to medical and theological faculties, respectively. It can be formulated but on the basis of unity represented by the (full) university that consonance of all human properties with natural and supernatural realities is the basis of both healthy and good.

New disciplines may be well integrated into the traditional university structure adjusted to the bases of what the university was, with man's image as its model.

A közelmúltban számos, részben igen különböző vita és megbeszélés zajlott le a (nyugati) egyetem értelméről és céljáról, szerkezetéről és feladatairól. Mellette és ellene szóló érveket hoztak fel és védelmeztek, helyeseltek és tagadtak. Ezeknek a tárgyalásoknak és közleményeknek a tartalmi összefoglalásából terjedelmes, kortörténeti dokumentum jellegű tanulmány születhetne.

A következő megfontolások eszmetörténeti jellegűek és természetükből következően a bécsi egyetem alapító okiratára (1365) épülnek.

Amikor IV. Rudolf 1365. március 12-én megalapította az egyetemet, a klasszikus karokkal rendelkező teljes egyetemet létesített: *Ibique legantur, doceantur et discantur divina scientia, quam theologia vocamus, artes et scientiae naturales, morales et liberales, jura canonica et civilia, medicina, et alie facultates et scientie licite et permissae.* [És ott adják elő, tanítsák és tanulják az isteni tudományt, amelyet teológiának hívunk, a természeti, erkölcsi és szabad mesterségeket és tudományokat, a kánoni (=egyházi) és polgári jogot, az orvostudományt, és a többi szabad és megengedett lehetőséget és tudományt.]¹

Tagadhatatlan, hogy a klasszikus (nyugati) egyetem évszázadok óta sikeres intézmény, mivel a legjobban a benne megvalósuló teljesség felel meg az embernek és igazolódik. A nyugati egyetem ugyanis a maga teljes kifejltségében lehetővé teszi, hogy az ember minden dimenziója megjelenhessen a tanításban és kutatásban, az elméletben és a gyakorlatban. Mint négy részből álló egység sajátosan specifikus az emberre, úgy, hogy „*proprium humanum*”-ról [sajátosan emberi dologról] beszélhetünk.

Eszmetörténetileg az egyetemnek ezt — az alapító okiratban dokumentált — négy részes rendjét és egységét ismételtelen rögzítették írásban, és építészetiileg is gyakran megvalósult. A nagy kolostori építményekben kimutatható ez a példaszerű négyes beosztás, amely kétségbevonhatatlanul megfelel a nyugati egyetem négy klasszikus fakultásának: teológia — templom; filozófia — iskola, főiskola, könyvtár; orvostudomány — infirmarium (=betegszoba), kórház; jogtudomány — igazgatás és igazságszolgáltatás (prelatura).

¹ Stiftbrief, bei Rudolf Kink: *Geschichte der Kaiserlichen Universität zu Wien* 2(1884) 1ff

„A középkor az orvostudományt a maga módján antropológiailag alapozta meg. A XII. században a sokkal régebbi orvosi iskolákból átvette az akkor alapított első egyetemekbe, és mint az emberi test gyógyításáról szóló tanítást, a teológiához, az ember kegyelmi gyógyulásáról szóló tanításhoz rendkívül közel emelte.”^{2 3}

Az egyházatyák idejéből, Sevillai Izidor (*Opera omnia* =) összes műveinek keretében fennmaradt egy átfogó, *De medicina* című munka, amely példaszerűen így határozza meg az orvostudományt: *medicina est quae corpus vel tuetur vel restaurat salutem.*^{4 5}

Ez a patrisztikus meghatározás többszörösen tovább él. A bécsi egyetem alkotmánya Isidort idézi: *quoniam ut principes abohali avicenna, cui alludit Isidorus concorditur: Medicina est quae corpus vel tuetur vel restaurat salutem* [...: Az orvostudomány az, ami vagy védi a testet, vagy helyreállítja az egészséget]. Ez a mondat Paracelsusnál (1493-1541) található: Az orvos feladata „a testet egészségesen tartani és a beteg régi egészségét helyreállítani”.⁶

Végül ez a megfogalmazás olvasható a bécsi egyetem dísztermében egy orvostudományi témájú freskón: *ars tuendae et valetudinis reparandae* [= az egészség óvásának és helyreállításának mestersége]. A megelőző és a gyógyító orvostudomány igen korai idők óta kívánt követelmény. Az orvostudomány az épség visszaszerzését (*restitutio ad integritatem*) közvetíti, a rend (*salus, valetudo*) helyreállítását az egész emberben, nem pusztán egészséget (*sanitas*), és a teljesség értelmében fogjuk fel; ezáltal az orvostudomány *philosophia secunda* (= második bölcsélet) jelleget nyer.

Nem egy történeti személyiség is több karon szerzett képesítést. Gottfried von Amiens püspök (+1115) epitáfiumán ez a teljesség van följegyezve: *lauereatus in medicinae et in lege divina* (= megkoszorúzva az orvostudományban és az isteni törvényben).⁷ Az

² Gottfried Roth: *Pastoralmedizin im Rahmen von theologischer Fakultät und abendländlicher Universität*. St. Pölten – Wien 1981, S. 134

³ A. Mirgeler: *Geschichte Europas*. Freiburg 1953

⁴ Sancti Isidoris: *Hispalensis episcopi, opera omnia* Tom. III. lib IV 183-197. Parisiis 1878

⁵ Gottfried Roth: *Isidor von Sevilla*. *Der Schlerm* 70 (1996) 3, 162-164

⁶ Paracelsus: *Sämtl. Werke* (Hg. K. Sudhoff) München 1922, VI, 213

⁷ lásd 5

újkorban filozófiai tanulmányokat (stúdiumot) követelnek az orvosi akadémiai képzettséghez.⁸

A XX. században megmaradt az egyetem négy elengedhetetlen részből álló egysége. Viktor E. von Gebstall meggyőzően kimutatta, hogy az emberek lényegében szükség - segítség helyzetben állnak egymással szemben, és az Alma mater fakultásai felosztják egymás közt a szükség fajtáit: a teológiai fakultásra tartozik a szükség adósság- és bűn-formája, az orvosi fakultásra a szükség betegség-formája, a jogi karra a szükség a becsület és igazságosság sérelmeinek formájában, és a bölcsészkarra a világnézeti kétségek gondja.⁹

Karl Jaspers, maga is orvosdoktor, jogi és orvosi tanulmányokat végzett, a filozófia professzora, teológiára, jogtudományra, orvostudományra és technikára osztja fel az egyetem feladatainak területét. A teológia, feladata, hogy a bibliai vallás hagyományát ápolja a lelkek üdvössége érdekében. A jogtudományé, hogy a polgárok jólétét szolgálja a társadalom rendjében. Az orvostudományra az egyén egészsége, testi jóléte és az egész népesség higiéniája van rábízva. A technikának a természet erői feletti uralomban kellene megtalálnia létformáját, a természetnek a szükségtől való megszabadításának és a környezet szebbé alakításának feladatával. A filozófiai fakultás, amely manapság bizonyos „szellemi feledés” következtében bölcsészeti és természettudományi karra hasadt szét, az alaptudományokat öleli fel, és az imént említett négy feladat-területet szolgálja célirányos igazság-keresésével a természettudományok, az orvostudomány, a technika és az inkább a teológiához és jogtudományhoz tartozó szellem-tudományok terén.

Ma össze van zavarva a nyugati egyetem fogalma. Jaspers szellemi feledésről beszél. Büchner az orvostudomány veszélyeztetését látná az egyetemről való eltávolításában. Billroth 1876-ban megfontolandónak tartotta a teológia eltávolítását az egyetemről, kegyeletből azonban nem lépett föl ennek érdekében. T. Antoine 1956-ban egyik rektori beszédében hangsúlyozta a teológia és az orvostudomány közös jellemzőit — bizalom, titoktartási

⁸ lásd 1

⁹ V. E. von Gebstall: Not und Hilfe; in: Imago homines; Schweinfurth 1984 S.316

kötelezettség, szeretet — és korának materializmusa ellen fordult, akárcsak hivatali elődje, Josef Hyrtl (1864).^{10 11 12 13}

Az egyetem szétesése nagy veszélyt jelent az ember számára. A teológiai hallgatók számának csökkenése vagy akár a teológiai fakultás kiiktatása romboló veszteséget jelent az egyetem zárt intézményére nézve, amely így torzónak lesz, ugyanígy hat az orvosi kar kivonása a klasszikus egyetem etikát indukáló területéről. Ha az orvosi kar több kiképzést ad az orvostanhallgatóknak, és nem nyújt több képzést a (jövőbeli) orvosnak, szüksége lesz, amint már be is bizonyosodott, az etikai bizottságokra.¹⁴ A filozófiai fakultás szellemi feledés miatt széthasadt. A jog kizárólag pozitív jog lesz, a természetjog és az egyházi jogban közvetített isteni jog irányában való tájékozódás nélkül.

Az emberiség nagy szükségei a kétség, valótlanság és tévedés, igazságtalanság és rendezetlenség, betegség és fájdalom, hitetlenség és istentelenség. Mindezen szükségekkel szemben áll a négy klasszikus fakultás feladatainak területe: igazság és bölcsesség, igazságosság és rend, gyógyítás és vigasztalás, hit és jámborság. Négyfelé osztva, egymást kiegészítve és akadémiai szinten egyesítve a „quadrivium facultatum supremum”-ban, a nyugati egyetem évszázadokon megőrzött intézményében; híd jellegű szakmák, mint orvosi etika, lelkipásztori orvostan, egyházzog és egyháztörténet, igazságügyi orvostan és jogbölcsélet, és mások, a maguk módján egyenesen túlszárnyalhatatlan egységbe kapcsolják az alapvető fakultásokat.

Az emberkép és az egyetem viszonya leképező, a nyugati egyetem képmása és példaképe az emberkép. Az ember természeti és szellemi lélek-lény. Szellem, mint a test lelke, test, mint a lélek

¹⁰ Karl Jaspers: Erneuerung der Universität. In: Rechenschaft und Ausblick; München 1951 S 181, 162

¹¹ Franz Büchner: Vom geistigen Standort der Medizin. Freiburg 1957 S 119

¹² Theodor Billroth: Über das Lehren und Lernen der medizinischen Wissenschaften an der Universität der deutschen Nation. Wien 1876; 434

¹³ Tassilo Antoine: Die medizinische Fakultät und die Universitas litterarum; Wien 1980

¹⁴ Marian Heitger: Das Misslingen der Verbindung von spezialisierter Ausbildung mit einer Bildung, die Urteils- und Verantwortungsbildung vernachlässigt, hat die Einrichtung von Ethikkommissionen notwendig gemacht. Die Presse 1996

közege, személyes teljesség.¹⁵ Az ember „animal rationale” (= értelmes érzékelő lény) és „ens humanum” (= emberi lény), saját magának (ens individuale), emberi Te-hez (ens sociale) és isteni Te-hez (ens religiosum) rendelt, úton levő (ens historicum, homo viator), homo ludens és homo faber, játékra rendelt és munkára kötelezett; fájdalomtól és betegségtől fenyegetett, veszélyeztetett, és gátolt (homo patiens), előre meghatározott genetikai lehetőségekkel az úton, relatív önállósággal (ens biologicum), emberi életének szakaszain és krízisein áthaladva, szabadságban és felelősségben (ens personale), életének határai közé szorítva (moriturus) egészen tér-időbeli alakjának elvesztéséig (moribundus) a halálban, amely nem abszolút vég.¹⁶ Mindezek a szilánkok — teljességbe zártan — tükröződnek az ember teljes felfogásából eredő lényegű egyetemben. Az egyetem az ember teljes tükörképe. Ezáltal válik elevené és nyer életerőt.

Josef Piepernek köszönhetünk egyes figyelemre méltó és gyümölcsöző meghatározásokat az egyetemre vonatkozólag. Úgy határozza meg az egyetemet, mint egyetemes valóság-jelentést nyújtó¹⁷ intézményt. Részletesen így írja le: Az egyetem akadémiai berendezkedés. „Teljesítménye mindenekelőtt abban áll, hogy az intézmény szelleme által maga hívja létre, támogatja, bátorítja azt a teljes nyitottságot, amely semmi mást nem akar, mint hogy az egész — maradéktalanul persze sohasem megalapozható — valóság elferdítés nélkül, ne csak a látás körébe kerüljön, hanem a megbeszélésébe is. Abban a befejezhetetlen, a tudomány-ágak felett folytatott, semmilyen érv vagy partner iránt el nem kötelezett megbeszélésben, amely az egyetem sajátos életét alkotja a pártos leegyszerűsítéssel szemben, az ideológiai túlfűtöttséggel szemben, minden vak érzelmességgel szemben, de a csak jól mondottak és formalisztikus játszadozás által történő félrevezetettséggel szemben

¹⁵ E.Coreth: Was ist Mensch? Grundzüge einer philosophischen Anthropologie. Innsbruck, Wien, München 1973; S 139 ff

¹⁶ G.Roth: lásd 2, S 133

¹⁷ Joseph Pieper: Scholastik. Kösel, München 1960, S 137

is, az önkényes, vagyis a dialógust megtagadó terminológiával szemben....”¹⁸

Az „emberi helyes lét”-re vonatkozó megfontolásaival, amely az egyetemet képmásként és mintaképként ismerteti, lesz világossá annak sokfakultású szerkezete. J. Pieper ezt — éppen jelenleg aktuális — példán mutatja be, az egészség és szentség viszonyán, amely önmagában az orvosi és a teológiai fakultáshoz sorolandó. Arról a kérdéstről van szó, hogy „hogyan kapcsolódik egymáshoz közelebből egészség és szentség, és mindenekelőtt vétek és betegség, milyen körülmények között lép életbe ez a kapcsolat... az egészség, az igazságosság, a nagymértékű otthonosság, a mérték, az Úr félelme azonban mindenesetre abban áll, hogy ezek az objektív — természetes és természetfölötti — valóságnak megfelelnek. A realitással való megegyezés az egészségnek és ugyanakkor a jónak is lételve.”¹⁹ Ez olyan mondat, amely csak a (teljes) egyetem alapján fogalmazható meg és tanítható.

Az évszázadok során az egyetemre bekerült új tudományok kétségkívül jól beleilleszthetők a hagyományos szerkezetbe. Az egyetem valóságának újra „annak az alapjaihoz kell igazodnia, ami az egyetem egykor volt”.²⁰ Az egyes humán diszciplinák megrövidítetlen igazságának és az egyetemben meglévő teljesség-igényű megfogalmazottságuknak az ember-kép (imago hominis) a mintája.

Prof. Dr. Gottfried Roth

lelkipásztori orvostan professzor, ideg- és elmeorvos, szakorvos,
a Pápai Életvédő Akadémia tagja

Fordította: Mayer Klára adjunktus

(Pécsi Tudományegyetem, Gyógyszerésztudományi Kar)

¹⁸ Joseph Pieper: Über die Schwierigkeit heute zu glauben. Kösel, München 1974, S 281

¹⁹ Joseph Pieper: Lesebuch. Kösel, München, 1981 S 89

²⁰ Nikolaus Lobkowitz: Die Zukunft der Universität. Österr. Ärztezeitung 38 (1983) 7, 497 – 504

MEGJEGYZÉS A TUDOMÁNYEGYETEM KÉRDÉSÉRŐL

A Comment on the Question of the University of Sciences

Existence and development of the university, the *alma mater* having put us on the way of medical career is of importance for all of us. The very remarkable article on this sphere of questions written by Prof. Roth is thoroughly grounded in history and theory of sciences.

From the theoretical point of view one could add only the complementary remark (not correction) in connection with the faculty of theology that Christian science of faith is active not only under natural light of human intelligence, but takes its basic principles from supernatural divine revelation.

On the practical level, with full knowledge of events in recent past, however, it seems that establishing independent universities of medical and health sciences in Hungary would be urgently necessary. Demand on them originates from practical need, as also realization of the first basic qualification is university task, which is inhibited within too large institutional conglomerates. Independence may not mean rigorous isolation. Medical students should be made acquainted also with theology, perhaps in connection with more widely based anthropology.

Az életünket az orvosi hivatás útján elindító alma mater, az egyetem élete, fennmaradása, fejlődése mindannyiunk számára fontos kérdés. Hallatlanul nagy a jelentősége a jövő alakítása, az embereket szolgáló orvosi tudás fényének ébrentartása és továbbadása szempontjából.

Ezért érdeklődéssel olvassuk régi barátunk, Roth professzor cikkét a témáról. Fontos írás! Nagy történelmi tudással, tudományelméleti felkészültséggel fejtegeti az egyetemes, ismereteink teljes világát egységbe fogó tudomány intézményének, az egyetemnek alapvető fontosságát.

Elméleti síkon azt a — nem helyesbítést, hanem legfeljebb — kiegészítést lehetne hozzátenni a teológiai karral kapcsolatban, hogy a keresztény hittudomány nem kizárólag ez emberi ész erejével foglalkozik az Istenre vonatkozó tudással, hanem — a természetes istenismeret (teodicea) tárgyalásán túl — a kinyilatkoztatás természetfeletti fényében folytatja működését.

Gyakorlati szempontból azonban, a közelmúlt történetének ismerete alapján úgy tűnik, hogy Magyarországon a jelen helyzetben sürgősen szükséges lenne az önálló orvostudományi és egészségügyi egyetemek létrehozása, ahogyan az egész világon a fejlett országokban megvalósult. Ezek az egészségügy legfontosabb, nélkülözhetetlen pillér-intézményei. Túl nagy egyetemi

konglomerátumokban nem tudnak eredményesen működni. A rájuk vonatkozó igény a szükségből fakad, abból, hogy az első alapszakképesítés megvalósítása is egyetemi feladat.

Az önállóságnak nem kell merev, minden kapcsolatot kizáró elkülönülést jelentenie. Igen jó lenne az orvostanhallgatókat megismertetni a teológiával is, akár szélesebb alapú antropológiához kapcsolódva.

Prof. Dr. Kellermayer Miklós
sejtkutató; egyetemi tanár

KÖNYVISMERTETÉS

VIRT LÁSZLÓ: VAN ÉRTELME!
KÁLVÁRIA LÉLEGEZTETŐGÉPPLEL.
Új Ember Kiadó, 2005.

Book Review:

**László Virt: There Is Point About It!
Running the Goutlet with Respiratory Machines.**
“Új Ember” Publishing House, 2005.

Lifelongly tolerated helpless states — seen many a time by physicians and helth care workers — mean serious challenges even for the Christian, although Jesus did say in connection with the man born blind that neither he nor his parents were guilty of sin, but God’s action should declare itself in him.

The couple Virt met one of the greatest possible trials. They had a healthy son and a daughter steadily artificially respired because of an incurable neurodegenerative disease, nursed already at home with her parents’ extraordinary self-sacrifice when the couple accepted the third baby, aware of the possibility of his/her similar conditon. The Minister of health care did not understand at all that acceptance of a second child with Werdnig-Hoffman’s syndrome was a really possible choice, but the parents did accept the cross making them true heroes of faith. They were not ready to tolerate that their children live their short-planned lives hospitalized, deprived of surroundings of love giving happiness and significance of human life. Aware of the predictable short life expectancy (not more than 3 years), they wanted to give their daughters the best possible circumstances for this period of time. Thanks to the parents’ unfatigable fight for material conditions of home care and to their continuous self-sacrificing nursing work, and to help of unselfish people, the little girls live in the family, develop physically and psychically as well. The older one is already more than 5 (!) years old, capable of speaking; both of them are in conscious contact and satisfied with the world around them.

There were nearly insuperable obstacles for the parents in realizing home care, administrative ones in obtaining financial support to purchase respiratory machines, but also those from the medical side. There were bureaucrats but raising obstacles. Some of our colleagues — filled with the conviction that nobody but highly qualified health care institutions can assure effective nursing — hindered the parents’ aim, some of them proved even hostile towards the right of life, but there were also unselfishly helping people.

The father — author of the book — trained in theology, sociology and education of the handicapped compares liberal, socialist and catholic points of view about their life history, analyzes the problem of subsidiarity in health care system.

Thanks to God and helping people, they succeeded in realizing human education of their sick children. Thanks to God also for the father’s energy to write and publish this little but very edifying book.

„Ez az írás inkább az evangéliumhoz szeretne közelebb kerülni” — írja a szerző. Sikerült. Az „evangélium” szó jó hírt, örömhírt jelent.

Orvosként vagy egészségügyi foglalkozású emberként nem ritkán szembesülünk egy életen át viselt magatehetetlen állapotokkal. Sokan el sem tudják képzelni, mit jelent ez a betegnek és családjának. Keresztény ember számára a „hasznos betegség” fogalma nem szorul magyarázatra, de a gyakorlatban sokszor mégis súlyos kihívást jelent.

Gyakran halljuk a kérdést: „Mit vétett? Hogyan engedheti meg ezt Isten?” A bibliai vakon született ember esetében is kérdezték már. Jézus válasza: „Sem ez nem vétkezett, sem a szülei”. Mi okból? Biztosat nem tudunk, és bizonyára ez is hitünk próbája. Mi célból? Isten művének kell megnyilvánulnia rajta. Például úgy, hogy tettekre vagy valaminek az elviselésére késztet, ami megsüketült világunkban többet mondhat a szavaknál az evangélium hirdetésében. — Hajdani professzorunk, Horányi Béla mesélt előadásában egy mind a négy végtagjára béna betegről, aki azért tudott olvasni, és boldog volt. Hitetlenkedve hallgattuk.

A Virt házaspár az egyik lehetséges legnagyobb próbatétellel találkozott. Egy egészséges fiuk volt, és kislányukat otthon ápolták gyógyíthatatlan, mozgásképtelenséget okozó neurodegeneratív betegséggel. Hallatlan hősiesség, akadályoktól vissza nem riadó küzdelem eredménye volt az otthoni ápolás feltételeinek megteremtése, és állandó, teljes önfeláldozást követelt megvalósítása. És amikor a harmadik gyermeket kellett vállalniuk, annak tudatában, hogy esetleg rá is ugyanez a sors vár, vállalták.

(Közben hallom kormányunk sms-kampányának kérdését: Szeretné-e megválasztani harmadik gyermeke nemét? Amkor ma a magyar családok túlnyomó része a második gyermeket sem vállalja. Ugye, érzékeljük a két dolog közötti áthidalhatatlan szakadékot?)

És valóban: — amint a könyvecskéből megtudjuk — egészségügyi miniszterünk fel nem foghatta, hogy hazánkban egy házaspár számára a második Werdnig-Hoffmann szindrómás gyermek megszületése egyáltalán választható „alternatíva” volt, s ahelyett, hogy az említett kérdésen törték volna a fejüket, tovább élték áldozatos életüket, elfogadva azt a keresztet, amely a hit igazi hőseivé tette őket.

Kislányaiknak a szokásos emberi életpálya minden későbbi szakaszától való megfosztottságát Szent Ágoston „örök jelenéhez”, az örökkévalósághoz hasonlítja a családfő-szerző. Abban hisznek, hogy gyermekeiknek ilyen körülmények között is lehet és érdemes biztosítani az emberhez méltó életet, a boldogságot. El is követnek mindent érte. „Akit szeretnek, az boldog, aki boldog, annak már értelmes az élete”. Kalkuttai Boldog Teréz anya vagy Lellisi Szent Kamill bizonyára ugyanígy gondolták. (A „valóság-show”-k szereplői és hódolói persze nem, de hát lehetnek ők boldogok, hit és szeretet nélkül?)

Virt Lászlóék nem akarták, hogy ez a két gyermek kórtermekben, eleven emberi kapcsolatok, örömök nélkül élje le rövidre tervezhető életét. Sokat és harsányan szónokolnak ma a szegregáció és integráció problémájáról, amit egyházi oktatási intézeteinkkel szemben bunkóként igyekeznek fölhasználni, meg sem hallva a szakemberek józanabb hangjait. A kérdés az, hogy milyen társadalomba vagy milyen családba akarunk valakit integrálni? Másrészt az integráltság egy másik ember számára szegregációnak tűnhet (nemzeti-globális társadalom). Nem mindegy, hogy a fogyatékossgal élő ember számára milyen „kikötőket”, mentőöveket létesítünk (jól emlékszünk a Fóti Gyermekvárosra). A teológiában, szociológiában és gyógypedagógiában járatos szerző összegzi családjá életének elvi tanulságait: összehasonlítja e kérdés liberális, szocialista és katolikus felfogását, elemzi a szubszidiaritás kérdését az egészségügyben.

Tudván, hogy az ilyen betegek legkésőbb 3 éves korukig meghalnak, Virték erre a rövid időre a lehetséges legjobb ápolást akarták a kislányoknak biztosítani. Anna a könyv írásakor már elmúlt 5 éves és „köszöni, jól van”: (tracheosztómával) lélegeztetőgépen élve tud beszélni, kiválóan kommunikál. A húga csak azért nem, mert túl fiatalon került lélegeztetőgépre és túl sokáig tartották kórházban, de testvéreivel játszik és sikeresen újra-integrálódott a családba. A házaspár nem akármilyen önfeláldozása árán és önzetlen emberek segítségével.

Szép hazánkban bizonyára sok család küzd olyan (ha nem is ennyire súlyos) dilemmákkal, amelyek a Virték által választott út mindennapjait jelentették. Már csak ezért is érdemes kézbe venni ezt a könyvecskét. Találkozunk emberekkel, akik önzetlenül segítenek,

és bürokratákkal is, akik kimondva-kimondatlanul nekik szegeznek a „De minek?” kérdést. Sajnos, kollégákkal is, akik nem az emberek javáért élnek (a „biopsziás”, a „motoros idegvezetési sebességet mérő” és az „erős egyéniségű” doktornő, meg akik az „egészségesen születés jogát” hirdetik). Amikor második beteg gyermekük otthoni lélegeztetőgépeinek megszerzéséhez kérnek minisztériumi támogatást (egy családi ház árába kerül), véget nem érő szélmalomharcba kényszeríti őket az állami vezetők részéről megnyilvánuló ellenállás, akik intézet-centrikus, illetve a vallásos meggyőződés létjogosultságát elvető nézeteik birtokában válaszra sem méltatják, megvetően kioktatják, majd vég nélkül hitegetik a szülőket. Tetteik és tétlenségük miatt majdnem meghiúsul ez a páratlan vállalkozás.

„Semmilyen szakmai érveléssel sem igazolható az ember teljes elsovadásának siettetése.” Ezt az elvet azonban a lélegeztetőgépek árára különösen érzékeny miniszterelnök és munkatársai nem respektálták. Az az érv sem hatott, hogy Anna otthoni kezelése egy másik arra szoruló gyermek számára jelentett szabad kórházi lélegeztetőgépet és a kórháznak tetemes anyagi megtakarítást (4 év alatt 75 millió forintot).

Végül közadakozásból, részben egyházi segítséggel sikerült megszerezni a második beteg gyermek hazahozatalához szükséges gépet, miután az ügy már megjárta a rádiót, sajtót, a tévé bizonyos műsorait és a parlamentet is. A szerző könyvével a segítségnyújtóknak is köszönetet mond támogatásukért.

Nagy szerencse, hogy Virt Lászlónak ennyi küzdelem közben is maradt energiája, hogy megírja ezeknek a hétköznapiaknak a történetét!

Dr. Szám László
nyugdíjas orvos

Kiegészítő megjegyzés.

Note added in supplement. Earthly life of Anna Virth has been finished in the age of 7 years on Aug. 5, this year. Struggle for human life of her younger sister is being continued.

Virt Anna „törékeny élete 7 éves korában — ebben a világban —csendesesen befejeződött” (Új Ember 2005. szept. 4.; 7. old.). Katika emberi életéért a küzdelem folytatódik. Támogatására adományok szánhatók: HVB 10960008-00000011-42980001; mindenképpen hozzáírandó üzenettel: „Virt Katalin lélegeztetőgépe javára”.

H Í R E K

N e w s

DR. ROSKA LAJOS SZÜLETÉSNAPIJA

Birthdy Greetings to Dr. L. Roska

Perpetual president of our Society Dr. L Roska, who — as one-time secretary to the Society — effectuated its legal continuity from its foundation in 1931 by admitting the new members when it was re-organized in 1991, celebrated his 94th birthday on July 28, this year. Best greetings to him from all of us, wishing him God's blessing, further valuable fruitful years in good health, surrounded by his loving family.

Dr. Roska Lajos, Egyesületünk örökös elnöke 2005. július 28.-án családja körében ünnepelte 94. születésnapját. Több családtagja a távolból, külföldi egyetemi mukahelyről köszöntötte.

Egyesületünk részéről ezennel kívánunk Lajos bácsinak szeretettel, hálával és tisztelettel még számos értékes, áldásos évet jó egészségben, szerető családja körében, hűséges felesége, Éva oldalán.

Nem felejtjük el, hogy mint az Egyesület egykori (1940-től hosszú éveken át) titkára 1991-ben ő fogadta taggá az új jelentkezőket és így biztosította az 1931-ben alapított Egyesület jogfolytonosságát. Köszönjük neki, és őszinte szívvel kérjük a jó Isten áldását további életére.

A RADIOLÓGUSOK VÉDŐSZENTJÉNEK ÜNNEPE

The Feast of the Radiologists' Patron Saint

Archangel St. Michael celebrated by the Church on the saint archangels' day on September 29, was declared by pope Pius XII on January 15, 1941, the patron saint of radiologists and radiotherapeutists. Let us ask with confidence for his protecting help in favour of the above-mentioned colleagues of ours and those patients examined and/or treated by them.

Szeptember 29.-én, a szent főangyalok napján ünnepeljük Szent Mihályt is, akit XII. Piusz pápa 1941. január 15.-én kelt rendelkezésével a röntgenológusok és radioterapeuták védőszentjévé nyilvánított.

Bizalommal forduljunk tehát hozzá és kérjük segítségét, oltalmazó pártfogását radiológus kollégáink valamint az általuk vizsgált és/vagy gyógyított betegek számára.

NE FELEDJÜK!

Do Not Forget!

Catholic priest can be called to come to seriously ill persons in hospitals in Budapest, in any hour of the day or the night, by the central phone number of the Catholic hospital pastoral service 213-96-20.

Kórházban fekvő súlyos beteghez június eleje óta a nap vagy éjszaka bármely órájában lehet katolikus papot hívni a katolikus kórházi lelkipásztori szolgálat központi telefonszámán:

213 – 96 – 20

Ne felejtjük el!

A BETEGÁPOLÓ IRGALMASREND

The Hospitaller Brothers

If you feel called to follow Jesus curing the sick and consoling the suffering as a religious brother, please contact the Order of Hospitaller Brothers (at the address below).

Kedves Barátom!

Ha élethivatásod keresése során felmerül benned,
hogy szerzetes testvérként kövesd Jézus Krisztust,
aki gyógyította a betegeket, vigasztalta a szenvedőket
és lehajolt a szegényekhez,
akkor tedd meg az első lépést!

Vedd fel a kapcsolatot a Betegápoló Irgalmasrenddel!

Koncz Asztrik testvér

Betegápoló Irgalmasrend Budai Háza

1023 Budapest, Frankel Leó út 54. Telefon: 438-8627, 438-8566

koncz-asztrik@irgalmas.hu

H Í R E K
N e w s

DR. ROSKA LAJOS SZÜLETÉSNAJPA

Birthdy Greetings to Dr. L. Roska

Perpetual president of our Society Dr. L Roska, who — as one-time secretary to the Society — effectuated its legal continuity from its foundation in 1931 by admitting the new members when it was re-organized in 1991, celebrated his 94th birthday on July 28, this year. Best greetings to him from all of us, wishing him God's blessing, further valuable fruitful years in good health, surrounded by his loving family.

Dr. Roska Lajos, Egyesületünk örökös elnöke 2005. július 28.-án családja körében ünnepelte 94. születésnapját. Több családtagja a távolból, külföldi egyetemi mukahelyről köszöntötte.

Egyesületünk részéről ezennel kívánunk Lajos bácsinak szeretettel, hálával és tisztelettel még számos értékes, áldásos évet jó egészségben, szerető családja körében, hűséges felesége, Éva oldalán.

Nem felejtjük el, hogy mint az Egyesület egykori (1940-től hosszú éveken át) titkára 1991-ben ő fogadta taggá az új jelentkezőket és így biztosította az 1931-ben alapított Egyesület jogfolytonosságát. Köszönjük neki, és őszinte szívvel kérjük a jó Isten áldását további életére.

A RADIOLÓGUSOK VÉDŐSZENTJÉNEK ÜNNEPE

The Feast of the Radiologists' Patron Saint

Archangel St. Michael celebrated by the Church on the saint archangels' day on September 29, has been declared by pope Pius XII on January 15, 1941, the patron saint of radiologists and radiotherapeutists. Let us ask with confidence for his protecting help in favour of the above-mentioned colleagues of ours and those patients examined and/or treated by them.

Szeptember 29.-én, a szent főangyalok napján ünnepeljük Szent Mihályt is, akit XII. Piusz pápa 1941. január 15.-én kelt rendelkezésével a röntgenológusok és radioterapeuták védőszentjévé nyilvánított.

Bizalommal forduljunk tehát hozzá és kérjük segítségét, oltalmazó pártfogását radiológus kollégáink valamint az általuk vizsgált és/vagy gyógyított betegek számára.

NE FELEDJÜK!

Do Not Forget!

Catholic priest can be called to come to seriously ill persons in hospitals in Budapest, in any hour of the day or the night, by the central phone number of the Catholic hospital pastoral service 213-96-20.

Kórházban fekvő súlyos beteghez június eleje óta a nap vagy éjszaka bármely órájában lehet katolikus papot hívni a katolikus kórházi lelkipásztori szolgálat központi telefonszámán:

213 – 96 – 20

Ne felejtjük el!

A BETEGÁPOLÓ IRGALMASREND

The Hospitaller Brothers

If you feel called to follow Jesus curing the sick and consoling the suffering as a religious brother, please contact the Order of Hospitaller Brothers (at the address below).

Kedves Barátom!

Ha élethivatásod keresése során felmerül benned, hogy szerzetes testvérként kövesd Jézus Krisztust, aki gyógyította a betegeket, vigasztalta a szenvedőket és lehajolt a szegényekhez, akkor tedd meg az első lépést! Vedd fel a kapcsolatot a Betegápoló Irgalmasrenddel!

Koncz Asztrik testvér

Betegápoló Irgalmasrend

Budai Háza

1023 Budapest, Frankel Leó út 54.

Telefon: 438-8627, 438-8566

koncz-asztrik@irgalmas.hu

EMLÉKEZÉS DR. KOVÁCS LÁSZLÓRA
(1911. febr. 13. – 2005. jún. 30.)

Obituary Notice of Dr. L. Kovács

On June 30, this year, in the 95th year of his life died one of the oldest members of our Society, specialist of internal and of rheumatic diseases, retired head physician of a department of internal medicine of the Hospital of the Hospitaller Brothers (one time: National Institute of Rheumatic Diseases and Balneotherapy = ORFI) Dr. László Kovács. He has been a member of the St. Luke's Society since 1937. Practically his whole medical carrier since 1937 until his retirement in 1976 was joined with the Hospitallers' hospital and even since he remained there a consultant physician till 1993, and took part actively in scientific sessions until his death.

About 70 papers in Hungarian and foreign languages and more than 100 lectures in scientific conferences were published by him, a steadily invited lecturer of postgradual continuation courses for specialists and of a paramedical academy. As a modest personality of great knowledge, devoted to Christian faith and morals even in those difficult years of the communist regime, he worthily represented the spirit of the hospital of the Hospitallers. He was a school-founder; his one-time disciples can now be found utmost in all important positions in Hungarian rheumatology.

It must be mentioned that already as a pensioner, Dr. L. Kovács — under the pseudonym *Lőveri László* — published 9 volumes of poetry, revealing in the most proper way precious features of his personality.

Dr. L. Kovács was buried on July 25, this year. His mortal remains were after the requiem celebrated in the St. Stephen's chapel of the Hospitaller Brothers filled to capacity placed in St. Gerard's urn cemetery up to the resurrection of the body, expected with faith by all of us.

Június 30.-án életének 95. évében elhunyt Egyesületünk egyik legidősebb tagja, Dr. Kovács László, a bel- és mozgásszervi betegségek szakorvosa, az Irgalmasrendi Kórház (időközben egy darabig ORFI) nyugdíjas belgyógyász osztályvezető főorvosa. 1937 óta volt Egyesületünk tagja.

1937-től a háború éveit, hadifogságot és az ötvenes években végzett kényszerű katonai szolgálatot leszámítva 1976-os nyugdíjazásáig folyamatosan az Irgalmas Kórház (ORFI) orvosaként dolgozott. 1993-ig a kórház konziliáriusa maradt. A tudományos ülésekre élete végéig bejárt, azokon aktívan részt vett. Figyelte, követte a Szent Lukács Egyesület életét is, az utóbbi időkben már csak főleg az általa nagyra értékelt *Tudósító* révén. Boldog volt, ha egy-egy verse abban megjelent.

Hetven dolgozata jelent meg magyar és idegen nyelveken, több mint 100 előadást tartott, állandó főiskolai és szakorvos-

továbbképző tanfolyami előadó volt. Iskolát teremtett. A hazánkban ma reumatológiai vonalon fontos szerepet betöltő kollégák egykor mind az ő tanítványai, munkatársai voltak. Nagy tudása, szerénysége, az emberek iránti szeretete és tisztelete kivívta mindenkinek a tiszteletét. A nehéz időkben is hitvalló módon képviselte az Irgalmasrendi Kórház és a Szent Lukács Egyesület szellemét.

Nyugdíjba vonulása után, 1997 és 2004 között — Lőveri László írói álnéven — kilenc verses kötete jelent meg. (Tizedik, immár poszthumusz kötete várhatólag az év végén jelenik meg, Zsuzsi leánya, Dr. Nemere Gyuláné gondozásában.) Igazán ezekből a versekből lehetett megismerni személyiségének sokirányú, értékes vonásait. Hűség, becsületesség, család- és hazaszeretet, finom humor és komoly érdeklődés a történelem és a jelen eseményei, de a művészetek, sőt a sport iránt is... Élet-igenlő optimizmusára jellemző, hogy várta a további jubileumi (rubin- és gránit-) diplomáit, megvette 2006 évi hangversenybérletét is.

Tanítványai 2006 februárjában (születésnapján) tudományos emlékülést terveznek tiszteletére.

Dr. Kovács László temetése 2005. július 25-én volt. Az Irgalmasrend zsúfolásig megtelt Szent István kápolnájában Kozma Imre atya, a kórház rendi vezetője által mondott szentmisén, amelyen Leszkovszky Pál atya, Egyesületünk Tudósítójának szerkesztője koncelebrált, köszöntünk el tőle, rokonok, barátok, kollégák, tanítványok. Az ORFI részéről Prof. Dr. Poór Gyula főigazgató főorvos, a tanítványok nevében Dr. Koó Éva BIK reuma osztályvezető főorvos mondott búcsúzó szavakat. A Szent Lukács Egyesület képviselőjében magam és férjem, Dr. Csalay László hajtottunk fejet hamvai előtt. A szentmise után földi maradványait a Szent Gellért urnatemetőben helyezték el — nem örök nyugalomra! Csak a test mindannyiunk által hittelt várt feltámadásáig.

Dr. Zalay Magda

radiológus főorvos; Budai Irgalmas Kórház

Az utolsó (→) oldal szövege a borító (vastagabb, rendszerint színes papír) belső oldalán, a rendes szöveg legutolsó oldala után lenne elhelyezendő, ha ez megoldható. Ha nem, elhagyható.

MAGYAR KATOLIKUS ORVOSOK SZENT LUKÁCS EGYESÜLETE

The St. Luke's Society of Hungarian Physicians

General information about aims and activities of the Society.

Az Egyesület 1931-ben alakult meg hasonló külföldi szervezetek példája nyomán. A negyvenes évek végén az elnyomó rendszer feloszlatta; 1991 óta működik újra.

Célkitűzése: a katolikus keresztény erkölcsi elvek érvényesítése az orvosi (egészségügyi) gyakorlatban, egymás kölcsönös támogatása a betegek testi-lelki egészségéért és örök üdvösségéért való közös erőfeszítésben.

Tagjai sorába fogad orvosok mellett a betegeket más munkakörben szolgáló szakembereket: gyógyszerészeket, ápolókat, nővéreket, asszisztensnőket, gyógytornászokat, kórházi lelkészeket is.

Az Egyesület kifejezetten katolikusnak vallja magát, nem kirekesztő korlátozás jellegével, hanem önazonosságának egyértelmű rögzítése céljából, ami az ökumenikus párbeszéd elengedhetetlen kiindulási alapja.

Teljes jogú tagja a Katolikus Orvosi Egyesületek Európai ill. Nemzetközi Szövetségének (FEAMC ill. FIAMC).

Az Egyesület összejöveteleinek helye: Budapest, XI., Himfy utca 9 (Szent Imre Ház); időpontja: minden hónap (nyári szünet kivételével) második hétfője. Ekkor este 6 órakor kezdődik a közös szentmise, ezt követi az esedékes program. (Az ettől eltérő időpontokat külön jelezzük.)

Az Egyesület összejövetelei nyilvánosak, minden érdeklődő részt vehet rajtuk.